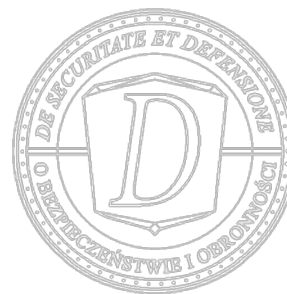

Danuta KALINOWSKA¹

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie²

Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej

dankakalinowska@o2.pl

EDUKACJA PREWENCYJNA Z WYKORZYSTANIEM ELEMENTÓW ARTETERAPII REALIZOWANA PRZEZ KOMENDĘ POWIATOWĄ POLICJI W GARWOLINIE

ABSTRAKT: Celem artykułu jest omówienie problematyki związanej z wdrażaniem elementów arteterapeutycznych do zadań prewencyjnych realizowanych przez Policję. W szczególności analizie poddane zostały nowatorskie działania edukacyjne i profilaktyczne adresowane do młodzieży, poruszające tematykę przestrzegania prawa, unikania zachowań ryzykownych oraz uczenia młodych ludzi asertywności. Całość rozważań osadzona została w ramach praktyki opartej o przedsięwzięcia prewencyjne i profilaktyczne realizowane przez Komendę Powiatową Policji w Garwolinie.

SŁOWA KLUCZOWE: profilaktyka, prewencja, arteterapia, policja

---

PREVENTIVE EDUCATION WITH USE OF ARTETHERAPY ELEMENTS IMPLEMENTED BY THE COMMAND OF DISTRICT POLICE IN GARWOLIN

ABSTRACT: The aim of the article is to discuss the issues related to the implementation of artetherapy elements for the preventive tasks carried out by the Police. In particular, innovative educational and preventive actions have been analyzed. They are addressed to young people and deal with the subject of obeying the law, avoiding risky behavior and teaching young people assertiveness. The whole discussion was set up within the framework of the practice based on preventive measures implemented by the Command of District Police in Garwolin.

KEYWORDS: prevention, art therapy, police

---

¹ Danuta Kalinowska – magister Filologii Polskiej UW, mediator, policjantka-profilaktyk w Komendzie Powiatowej Policji w Garwolinie, doktorantka z wolnej stopy w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej UWM w Olsztynie pod opieką naukową dr hab. Arkadiusza Dudziaka.

² University of Warmia and Mazury in Olsztyn.

WPROWADZENIE

Zadania Policji zgodnie z Ustawą o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz.U. 1990 Nr 30 poz.179)³ obejmują ochronę życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, jak również podejmowanie czynności o charakterze profilaktycznym zmierzających do ograniczenia zachowań niezgodnych z prawem, stanowiących o procesie demoralizacji. Działania prewencyjne i profilaktyczne adresowane są do dzieci i młodzieży, mają skutkować poprawą bezpieczeństwa społecznego, jak też prospołecznym kształtowaniem jednostki. Zadania stawiane przed Policją są tożsame z zadaniami profilaktyki społecznej, która ma zapobiegać niepożądanym zjawiskom w rozwoju emocjonalnym i społecznym ludzi, negatywnym, krzywdzącym innych zachowaniom i postawom nacechowanym pejoratywnie. Profilaktyka społeczna powinna redukować przypadki niedostosowania społecznego i patologii, eliminować stany zagrożenia prawnego, zdrowotnego, kulturowego i społecznego, po to, aby chronić jednostkę i ogół społeczeństwa przed niepożądanymi postawami i zachowaniami znajdującymi się poza obszarem pojęcia norm społecznych, etycznych, moralnych i prawnych. Kroki podejmowane przez Policję w tym zakresie powinny mieć charakter edukacyjny i wyprzedzać działania resocjalizacyjne. Obszar merytoryczny działań profilaktycznych jest bardzo szeroki, dotyczy zapobiegania przestępstwom, wykroczeniom, a także zachowaniom patologicznym i demoralizacyjnym. Obejmuje również edukację w zakresie asertywności i umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia dla życia oraz zdrowia fizycznego i psychicznego.

Obraz polskiej Policji w ostatnich latach ulega istotnej modyfikacji, dzieje się tak również z racji wielu nowatorskich aktywności podejmowanych przez funkcjonariuszy w zakresie pracy prewencyjnej i profilaktycznej. Dotychczas preferowane formy miały charakter wykładu, prelekcji w tonie moralizatorsko-ostrzegawczym. Obecnie coraz częściej odchodzi się od tej mało efektywnej formy pracy na rzecz aktywnej edukacji, na rzecz działań, które nie przestrzegają bezpośrednio przed zachowaniami niezgodnymi z prawem, ale pokazują wartości, zasady i uczą pozytywnej postawy życiowej. Prekursorem tego trendu jest Pełnomocnik Komendanta Głównego Policji ds. promocji bezpieczeństwa publicznego insp. Grzegorz Jach z Komendy Głównej Policji, który stworzył program twórczej profilaktyki, noszący nazwę PaT⁴, co początkowo oznaczało „Profilaktyka a Teatr”, a następnie „Profilaktyka a Ty”.

³ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, art. 1.1, pkt 1 i 3, Dz.U. 1990 Nr 30 poz. 179, dokument elektroniczny, isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19900300179&type=3.

⁴ Program Profilaktyka a TY, dokument elektroniczny, <http://pat.policja.gov.pl/pat/co-to-jest-pat/44,Program-Profilaktyka-a-Ty.html> (01.02.2017).

WYKORZYSTANIE ARTETERAPII W EDUKACJI PREWENCYJNEJ

Praktyczne zastosowanie arteterapii jest potwierdzone badaniami naukowymi, o których pisze Maria Gołaszewska⁵. Wyróżnia ona następujące funkcje arteterapii: osobotwórczą, wychowawczą, społeczną, poznawczą, aksjologiczną, integracyjną i terapeutyczną. Ewelina Konieczna⁶ wskazuje też korekcyjną i edukacyjną funkcję arteterapii. Funkcje te mogą przynosić wymierne korzyści w pracy pedagogicznej i profilaktycznej. „Nadrzędnym celem edukacji jest wspomaganie wszechstronnego rozwoju ucznia. Zatem mamy na myśli nie tylko rozwój poznawczy, lecz również fizyczny, społeczny i emocjonalny”⁷. Często jest to zadanie trudne i kłopotliwe, wymaga nieustannego rozwoju i edukacji kadry, z uwagi na coraz większy odsetek populacji z zaburzeniami psychospołecznym, coraz więcej modyfikacji tych zaburzeń, brak umiejętności dostosowania się jednostki do funkcjonowania w grupie. Zadanie nauczyciela czy policjanta prowadzącego zajęcia polega na zdiagnozowaniu grupy i poszczególnych jednostek pod kątem występujących nieprawidłowości i takim prowadzeniu zajęć, aby przynajmniej część elementów szkodliwych zostało uświadomione, a energia została przekierowana ku pozytywom. Jest to oczywiście długi proces, który zostaje rozpoznany na zajęciach profilaktycznych, natomiast dalsze działania przejmują pedagodzy, mający długoterminowy kontakt z młodzieżą, a tym samym znacznie większe możliwości prowadzenia cyklicznej i konsekwentnej pracy. Znajduje to odzwierciedlenie w szerokiej gamie zajęć teatralnych, muzycznych i plastycznych prowadzonych przez nauczycieli w ramach tzw. godzin karcianych. Aktywna edukacja i terapia z wykorzystaniem całej gamy sztuk plastycznych, muzycznych, teatralnych i filmowych pozwala na docieranie człowieka, jego wewnętrznych uwarunkowań i ograniczeń. Aktywność i przeżywanie odgrywanych ról, czy odczuwanie atmosfery tworzonych prac pozwala na poznawanie i nazywanie emocji, określanie potrzeb, wytyczanie granic, doświadczanie refleksji. Jest to praktyczna nauka umiejętności funkcjonowania ze sobą i swoimi emocjami, w grupie, tworzenia relacji międzyludzkich. Trzeba też pamiętać, że dla części młodych ludzi jest to jedyne miejsce, gdzie uczą się akceptowalnych, niezaburzonych i niepatologicznych relacji międzyludzkich, reakcji na otoczenie, wydarzenia. „Inicjowanie zmian rozwojowych w działaniu arteterapeutycznym przyczynia się do rozwoju podmiotowych potencjałów jednostki, zwiększając jej podmiotowe kompetencje w zakresie rozwiązywania sytuacji trudnych”⁸. Zatem dzięki nowatorskim technikom edukacyjnym i profilaktycznym można realnie wpływać na pozytywną zmianę zachowania jednostki opartą o jej wewnętrzny rozwój i poszerzenie zasobu wiedzy.

⁵ M. Gołaszewska, *Sztuka. Funkcje sztuki*, [w:] W. Szewczuk (red.) *Encyklopedia psychologii*, Warszawa 1998, s. 875-880.

⁶ E. Konieczna, *Arteterapia w teorii i praktyce*, Kraków 2003, s. 27.

⁷ E. Marek, *Arteterapia jako metoda wspomagająca pracę wychowawczą*, [w:] M. Knapik, W.A. Sacher (red.), *Sztuka w edukacji i terapii*, Kraków 2004, s. 104.

⁸ J. Florczykiewicz, E. Józefowski, *Arteterapia w edukacji i resocjalizacji*, Siedlce 2011, s. 10.

Zgodnie z teorią Mariana Kulczyckiego arteterapia to „układ poglądów i czynności ukierunkowanych na utrzymanie (i) podnoszenie poziomu jakości życia ludzi przy pomocy szeroko rozumianych dzieł sztuki i uprawiania sztuki”⁹. Działania w tym obszarze powinny wyjść poza granice samej terapii, gdyż świetnie spełniają swoje funkcje również w edukacji i profilaktyce, z uwagi na to, że kształtują wyobrażenie o pozytywnym życiu, akceptowalnych wartościach i otaczającym świecie. Zajęcia arteterapeutyczne usprawniają zaburzone funkcje, ale też kształtują osobowościowe determinanty uczenia się, postrzegania świata i wartościowania. Jednostka powoli otwiera się emocjonalnie i społecznie na otoczenie dzięki czemu powstaje przestrzeń i potrzeba na zmiany potrzebne do poprawy jakości życia.

*Wśród procesów intrapsychicznych istotnych dla arteterapeutycznej zmiany należy wymienić głównie wyobrażnię i spostrzeganie, w tym spostrzeganie własnych emocji. (...) Wyobrażenia związane z indywidualnymi doświadczeniami życiowymi, budzące silne emocje, wpływają na funkcjonowanie poznawcze. (...) Proces spostrzegania bierze udział w kształtowaniu umiejętności spostrzegania własnych stanów emocjonalnych oraz obiektywizacji ich znaczeń*¹⁰.

To jakie człowiek ma wyobrażenie o świecie i o sobie może pomagać lub przeszkadzać w funkcjonowaniu społecznym. Nieumiejętność rozpoznawania swoich emocji i rozumienia ich może powodować poważne komplikacje w relacjach międzyludzkich i skutkować zachowaniami agresywnymi, czy wycofaniem się z życia społecznego. Jest to oczywiście negatywne, skutkuje odrzuceniem jednostki, czy wypracowaniem przez nią pejoratywnej dominanty. Takim sytuacjom należy zapobiegać, gdyż przynoszą negatywne skutki dla jednostek i dla całej grupy. Stąd potrzeba wdrażania działań scalających młodych ludzi, uczących znajomości siebie i swoich emocji, a także uczących właściwych relacji interpersonalnych.

„Arteterapia to wydobywanie z dzieci sił i energii, które pomagają im we własnym rozwoju, to poszukiwanie motywacji do procesu twórczego, w którym często dochodzi do głosu zjawisko katharsis (oczyszczenia)”¹¹. To wreszcie praca profilaktyczna prowadzona przez policjantów w sposób nietypowy, ciekawy, polegająca na pokazywaniu wartości człowieka, wartości dobra, prawości, uczciwości i szacunku w sposób pośredni, bez odwoływania się do spraw trudnych i bolesnych mających odzwierciedlenie w czynach zabronionych prawem i skodyfikowanych. Poziom przyswajalności, z uwagi na atrakcyjną formę i ciekawy kontekst omawianych zagadnień, jest wysoki. Ponadto niezwykle ważnym efektem uzyskiwanym równoległe, jest poprawa relacji na linii nastolatek – policjant, budowanie zaufania i motywowanie do szukania pomocy w przypadku jakiegokolwiek zagrożenia.

⁹ M. Kulczycki, *Arteterapia i psychologia kliniczna*, [w:] *Arteterapia (III) Zeszyt naukowy nr 57 Akademii Muzycznej im. K.Lipińskiego we Wrocławiu*, Wrocław 1990, Akademia Muzyczna, s.7-19.

¹⁰ J. Florczykiewicz, E. Józefowski, *Arteterapia w edukacji i resocjalizacji*, Siedlce 2011, s.21-23.

¹¹ E. Marek, *op. cit.* s. 116.

PROGRAM TWÓRCZEJ PROFILAKTYKI

PaT to program profilaktyki rówieśniczej, propagujący modę na życie bez uzależnień przy zastosowaniu pozytywnej energii, dobrych relacji, uczący budowania dobrych postaw, wzorców; propagujący zaproszenie do współdziałania, nie wykluczenie, mówiący o destygmatyzacji młodzieży wykluczonej lub środowiskowo marginalizowanej. Ogromną wartością jest zaproszenie do współdziałania, współtworzenia szeroko rozumianej sztuki pomagającej w kształtowaniu wartości, wzorców i postaw życiowych bez nagród i działania za coś. Nagrodą samą w sobie jest uczestnictwo w projekcie, rozwój własny, bycie z innymi osobami, tworzenie relacji, dawanie i otrzymywanie wsparcia. Najważniejszą przesłanką programu jest podejmowanie takich działań, które nacechowane są odpowiedzialnością za siebie, swoje otoczenie i innych ludzi; odchodzenie od działań polegających na realizacji potrzeb jednostki szkodliwych dla niej samej i całego społeczeństwa. PaT to twórcza profilaktyka w działaniu, polegająca na tworzeniu grup teatralnych, przygotowywaniu spektakli, prowadzeniu zajęć tanecznych, wokalnych, szeroko rozumianych warsztatów plastycznych oraz wielu innych aktywności pozwalających na rozwój, kształtowanie postawy moralnej i etycznej. Priorytetem jest włączenie młodych ludzi w działanie, zachęcanie do aktywności. PaT prowadzony jest stabilnie i regularnie, nie ma charakteru akcyjności. Społeczność PaT budowana jest przez łączenie środowisk przy wzajemnym wsparciu, wymianie doświadczeń i twórczych prezentacji. PaT to także głos młodzieży w profilaktyce uzależnień, gdyż dziania są realizacją potrzeb młodych ludzi, równocześnie są też manifestacją ich przekonań, przekonań pozytywnych, wiodących ku zdrowemu, bezpiecznemu i dobremu życiu.

Jak pisze Zofia Konaszkiewicz „w pracy dydaktyczno-wychowawczej, jak i terapeutycznej najważniejszym elementem jest osoba nauczyciela, wychowawcy, terapeuty. Ważne są nie tylko metody postępowania, ale nade wszystko człowiek, który się nimi posługuje. Powinien to być nie wąski specjalista sprawnie stosujący coraz to nowe techniki (...), ale osoba o szerokiej wiedzy humanistycznej, pedagog-terapeuta, rozumiejący istotę swojej pracy, uznający zarówno możliwości, jak i granice swoich działań, umiejętnie łączący terapię z wychowaniem, a terapię przez sztukę z wychowaniem estetycznym”¹². Takimi cechami wyróżnia się twórca programu profilaktyki rówieśniczej PaT – insp. Grzegorz Jach, policjant, reżyser, aktor, scenarzysta, twórca teatru Środowiska Policijnego "Scena 07"¹³; wielki orędownik profilaktyki adresowanej do młodzieży, w szczególności tej młodzieży, która doświadczyła już zachowań ryzykownych i niezgodnych z prawem. Policjant, który w centrum zainteresowania stawia człowieka, przeciwnik stygmatyzowania zagubionych w życiu młodych ludzi, wreszcie charyzmatyczny przewodnik krzewiący wśród młodzieży idee poszanowania dla drugiego człowieka, wartości i świata.

¹² Z. Konaszkiewicz, *Relacje pomiędzy wychowaniem, terapią i sztuką w odniesieniu do dziecka*, [w:] L. Kataryńczyk-Mania, J. Karcz (red.), *Terapia sztuką w edukacji*, Zielona Góra 2004, s. 27.

¹³ Profilaktyka a sztuka, dokument elektroniczny <http://www.pas.slaska.policja.gov.pl/grzegorz-jach/>, (01.02.2017).

W Komendzie Powiatowej Policji w Garwolinie program PaT prowadzony jest od 2009 r., kiedy to na terenie Zespołu Szkół Rolniczych w Miętne odbył się IV Ogólnopolski Przystanek PaT, w którym uczestniczyło 1500 osób¹⁴. W szkołach na terenie powiatu garwolińskiego powstały grupy teatralne skupiające młodzież wokół edukacji i profilaktyki opartej o wartości i twórczą aktywność. Od 2013 r. przygotowano powiatowe działania w ramach Ogólnopolskiego Głosu Profilaktyki. Największe działanie przypadło na rok 2015, kiedy to w przedsięwzięciu wzięło udział 12 szkół i ponad 750 uczniów.

Obejmowało ono siedem spektakli przygotowanych przez szkoły i teatry z całego powiatu garwolińskiego oraz szereg warsztatów m.in.: decoupage, malowanie na szkle, taniec, joga, makijaż, pierwsza pomocy, harcerska gra terenowa z zadaniami dotyczącymi bezpieczeństwa, zajęcia z bezpieczeństwa w ruchu drogowym, zadania sprawnościowe z wykorzystaniem alcohogoli i hulajnogi, uświadamiające zagrożenie jakie niosą nietrzeźwi uczestnicy ruchu drogowego. Podsumowaniem był mecz rozegrany pomiędzy policyjną drużyną piłkarską, a trzema drużynami uczniowskimi oraz ognisko z harcerskim śpiewaniem. Do współtworzenia włączyło się wiele instytucji: Gminne Centrum Animacji Kultury w Sulbinach, komisje rozwiązywania problemów alkoholowych w powiecie garwolińskim, Teatr Rękawiczka, Teatr Muzyczny Od Czapy, garwoliński Hufiec Orłów ZHP, dziewięć szkół, nauczyciele, dziennikarze, osoby prowadzące swoje firmy: szkołę tańca, salon wizażu, zajęcia jogi. Wszystkie działania przeprowadzone zostały nieodpłatnie, wydatki wiązały się jedynie z pokryciem kosztów za zakup materiałów potrzebnych do realizacji zajęć.

Zdjęcie 1. Rozpoczęcie Ogólnopolskiego Głosu profilaktyki, mł.insp.Adam Czyżewski – Komendant Powiatowy Policji w Garwolinie .

Źródło: Dokumentacja fotograficzna wykonana podczas Ogólnopolskiego Głosu Profilaktyki organizowanego przez KPP Garwolin w dn. 01-06-2015r., materiały własne.

¹⁴ Czwarty „Przystanek PaT” Garwolin / Miętne 2009, dokument elektroniczny, <http://pat.policja.gov.pl/pat/przystanek-pat/245,Czwarty-quotPrzystanek-PaTquot-Garwolin-Mietne-2009.html> (01.02.2017).

Zdjęcie 2. Warsztaty pierwszej pomocy, nauczyciel Renata Liszewska i uczniowie LO im.T.Kościuszki w Sobolewie.

Źródło: Dokumentacja fotograficzna wykonana podczas Ogólnopolskiego Głosu Profilaktyki organizowanego przez KPP Garwolin w dn. 01-06-2015r., materiały własne.

Działanie to spełnia kilka zasadniczych funkcji, uczy młodych ludzi, że rozrywka może być wartościowa i ciekawa, bez stosowania jakichkolwiek używek, substancji psychoaktywnych i wynikających z tego faktu zachowań ryzykownych stanowiących zagrożenie dla życia i zdrowia. Pokazuje również wartość jednostki i motywuje młodzież do poszukiwania obszaru zainteresowań adekwatnego do własnych możliwości, uzdolnień i potrzeb. Ponadto ukazuje różnorodność aktywności możliwych do realizacji w czasie wolnym, zachęca do rozwoju kulturowego, uczy zasad współistnienia w grupie i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, rozwija emocjonalnie, uczy wyrażania uczuć, doznań, potrzeb, pokazuje wartość wynikająca z wzajemnego szacunku i współpracy. Co bardzo istotne, kształtuje obraz policjanta – przyjaciela, człowieka wartościowego, godnego szacunku, z którym warto współpracować. Wizerunek policjanta, dotychczas postrzeganego jako osoby kontrolującej, oceniającej, nakładającej kary za niepożądane zachowanie ulega modyfikacji. W obliczu powyższych działań profilaktycznych policjant to człowiek stojący na straży wartości. Przekaz pośredni mówi, że zasadnym jest respektowanie wartości, życie w zgodzie z prawem i obowiązującymi normami, zasadami społecznymi, gdyż w ten sposób buduje się solidny kręgosłup moralny i postawę prospołeczną, ponadto wyraża się szacunek do innych, także policjantów stojących na straży wartości wyrażonych przepisami prawa.

Z uwagi na duże zapotrzebowanie tożsamyh działań mł. asp. Danuta Kalinowska z Zespołu ds. Profilaktyki Społecznej Wydziału Prewencji KPP Garwolin przygotowała projekt zajęć adresowanych do młodzieży, zatytułowanych „Znam swoją wartość, wiem co to

asertywność, pomagam innym”¹⁵. Projekt ten łączy dwa elementy: warsztaty o tematyce prawnej, psychologicznej i socjologicznej z zajęciami plastycznymi stanowiącymi utrwalenie wiedzy, pozwalającymi na przygotowanie swojego przedmiotu stanowiącego symbol omawianego na zajęciach tematu tzw. przypominajkę, symboliczny punkt odniesienia do uzyskanej wiedzy. Zajęcia mają na celu edukację młodych ludzi w szerokim kontekście społecznym, nauczenie ich dostrzegania swoich wartości, zalet, talentów i umiejętności, wypracowanie zachowań asertywnych, co stanowi o ochronie siebie i innych przed zachowaniami niezgodnymi z prawem, demoralizacyjnymi czy zagrażającymi bezpieczeństwu. Ważnym elementem jest uwrażliwienie uczestników na respektowanie prawa i szacunek dla drugiego człowieka. Cykl zajęć obejmuje cztery spotkania składające się z dwóch elementów, zajęć warsztatowych o tematyce psychospołecznej i warsztatów z wykorzystaniem elementów arteterapeutycznych.

Pierwsze zajęcia dotyczą zagadnienia praw człowieka, uregulowań prawnych tego obszaru, w tym Konwencji o Prawach Człowieka, przyczyny jej powstania oraz odbicie tej regulacji w prawie polskim tj. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i m.in. Kodeksie Karnym, Ustawie Transplantacyjnej. Uczestnicy podczas prac grupowych tzw. burzy mózgów przygotowują zestawienie praw człowieka, a prowadzący dokonuje podsumowania przekazując równocześnie informacje o regulacjach prawnych i ich znaczeniu odnosząc to do szczegółowych przepisów wskazanych powyżej. Następnie, podczas wspólnej pracy grupowej, uczestnicy wskazują jakie pozytywy wynikają z dostrzegania wartości człowieka w kontekście czynników umacniających jednostkę emocjonalnie i społecznie, stanowiących zarazem czynniki dające ochronę. Wartością dodaną, wypracowaną pośrednio jest budowanie i kształtowanie empatii, tolerancji i szacunku. Potwierdzeniem wniosków wypracowanych podczas zajęć są zajęcia plastyczno-psychologiczne, podczas których uczestnicy tworzą metoda decoupage’u „słoik szczęścia”. To ćwiczenie psychologiczne polega na wrzucaniu do własnoręcznie przygotowanego słoika kartek z zapisem pozytywnych wydarzeń, emocji z każdego dnia, dzięki czemu uczestnik uczy się dostrzegania dobrych zdarzeń. Modelując pozytywne podejście do życia, zaczyna doświadczać bezpośrednio dobrodziejstwa wynikającego z empatii, tym samym uczy się dobrego, pozytywnego traktowania innych ludzi, szacunku dla nich i respektowania ich praw.

Spotkanie nr 2 porusza zagadnienie asertywności. Po wspólnym wypracowaniu i spisaniu definicji zagadnienia, w formie krótkiego wykładu zaprezentowane są techniki zachowań asertywnych. Następnie uczestnicy nabywają umiejętności praktyczne przez wykonywanie ćwiczeń z tego obszaru. Dla utrwalenia zagadnienia i stworzenia namacalnego odniesienia podczas części plastycznej, uczestnicy tworzą zakładkę do książki metodą decoupage’u z hasłem, sentencją lub obrazem wiążącymi się z pojęciem asertywności.

¹⁵ Projekt działań profilaktycznych oprac. w WP KPP Garwolin w lutym 2014r. przez mł. asp. D.Kalinowską, zatwierdzony przez komendanta KPP Garwolin mł. insp. A.Czyżewskiego, materiały własne WP KPP Garwolin.

Zajęcia nr 3 mają za zadanie uświadomić, że budzący „grozę” Kodeks Karny może być tożsamy ze zbiorem podstawowych nakazów moralnych, który obowiązywał pierwotnie wyznawców judaizmu, a następnie chrześcijan. Uczestnicy tworzą zestawienie Dekalogu z przepisami zawartymi w KK przy użyciu kodeksu. Prowadzący kierunkuje uczestników, o ile jest taka potrzeba, na wypunktowanie niżej wymienionych paralelizmów:

- przykazanie 7 „nie kradnij” odpowiada art. 278 kk – kradzież cudzego mienia;
- przykazanie 5 „nie zabijaj” odnosi się do art. 148 kk – zabójstwo, art. 155 kk – nieumyślne spowodowanie śmierci, art. 151 kk – namowa lub udzielenie pomocy do targnięcia się na życie;
- przykazanie 4, „czcij ojca swego i matkę swoją” oraz przykazanie miłości „kochaj bliźniego samego jak siebie samego” odpowiadają art. 207 kk – znęcanie się fizyczne i psychiczne nad rodziną,
- przykazanie 8 „nie mów fałszywego świadectwa przeciw bliźniemu swemu” odnosi się do art. 286kk – oszustwo;
- przykazanie 10 „ani żadnej rzeczy, która jego jest” odpowiada art. 284 kk – przywłaszczenie mienia.

Przekaz zajęć ma uświadomić uczestników, że nie trzeba szczegółowo znać prawa aby żyć zgodnie z nim. W wielu kwestiach wystarczy kierować się zasadami prawości i uczciwości, tożsamymi m.in. z zasadami wiary chrześcijańskiej, etyki czy moralności. Dla utrwalenia wypracowanej wiedzy uczestnicy przygotowują metoda decoupage’u ikonę cerkiewną, która w dalszym życiu ma być drogowskazem, do postępowania zgodnie z prawem.

Ostatnie, czwarte zajęcia mają uczyć empatii i wiary w możliwość niesienia pomocy, w tworzenie dobrych relacji i wspierania innych ludzi. Uczestnicy wykonują dowolne prace metoda decoupage’u, wystawiają je na licytację podczas uroczystości szkolnych np. z okazji dnia rodziny, dnia dziecka, świąt Bożego Narodzenia, a dochód z pracy przeznaczony ma być na pomoc dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej.

Zarówno w Ogólnopolskim Głosie Profilaktyki jak i w działaniu „Znam swoją wartość, wiem co to asertywność, pomagam innym” wiele przekazywanych informacji dotyczy przestrzegania prawa, uczciwości, jednak wiele z nich bezpośrednio wiąże się z profilaktyką przemocy, zarówno przemocy rówieśniczej jak i przemocy w rodzinie. Podejmowane podczas zajęć zagadnienia uczą szanowania innych, tolerancji odmiennych poglądów i przekonań, respektowania praw drugiego człowieka, traktowania go z godnością. Koncepcja pracy profilaktycznej z wykorzystaniem szeroko rozumianej sztuki odnosi się do właściwego ukształtowania emocjonalnego i psychospołecznego jednostki, dzięki któremu wzrasta poziom bezpieczeństwa społecznego, a potrzeba ingerencji służb porządkowych maleje.

PODSUMOWANIE

Definicja podana w Lesley College określa że „terapię ekspresyjną polegają na: wykorzystaniu sztuki i jej wytworów, by zwiększyć świadomość, wspierać rozwój

emocjonalny, poprawić relacje z innymi poprzez zwiększenie dostępu do wyobraźni.”¹⁶ Tożsame zadania stawiane są obecnie profilaktyce, która ma ograniczać negatywne relacje interpersonalne, wyposażać w niezbędną wiedzę prawną i edukować młodych ludzi po to by pozytywnie kształtować ich postawy życiowe.

Poszerzenie wiedzy, nauka rozumienia siebie, swoich emocji winny skutkować podejmowaniem zachowań bezpiecznych i eliminować działania ryzykowne, zagrażające życiu, zdrowiu i bezpieczeństwu. Aby osiągnąć zamierzony skutek warto szukać narzędzi edukacyjnych, które poszerzają wiedzę, ale też rozwijają jednostkę emocjonalnie i społecznie. Dzięki temu młody człowiek będzie panował nad emocjami, nauczy się dokonywać wyborów kierując się rozumem i logiką, postawi granicę pomiędzy sobą a otoczeniem po to, aby dokonywać autonomicznych wyborów. „Arteterapia pełni funkcję terapeutyczną, uczy samodzielności i odpowiedzialności, daje poczucie bezpieczeństwa i wiarę we własne możliwości, przez co podnosi się samoocena, wyrabia wrażliwość estetyczną, wyzwala ambicje, i chęć do współpracy; pozwala pozbyć się negatywnych napięć i emocji, ułatwia komunikację”¹⁷. Powodem, dla którego młodzi ludzie łamią prawo, krzywdzą innych i eksperymentują stosując środki psychoaktywne jest ograniczona zdolność rozumienia siebie i innych zarówno w sferze poznawczej, jak i emocjonalnej. W konsekwencji nie potrafią określić powodu, dla którego podejmują działania, nie rozumieją skutków tych działań i nie zdają sobie sprawy ze swojej sprawczości wobec innych i otaczającego świata.

Młody człowiek, podatny na wpływy otoczenia, często niedostatecznie wyposażony przez rodzinę w mechanizmy obronne z łatwością wchodzi w relacje społeczne skutkujące podejmowaniem zachowań ryzykownych i niezgodnych z prawem. Oczywistym jest, że nie ma możliwości stworzenia sterylnego świata, w którym nieletni nie będą narażeni na czynniki negatywne. Zatem aby profilaktyka była skuteczna winna doposażać w wiedzę, uczyć asertywności, przekonać młodych, że kultywowanie wartości moralnych, etycznych i religijnych jest potrzebne. Sukcesem pracy prewencyjnej będzie sytuacja kiedy odbiorcy przyswoją przekazywane treści i uznają je za własne. Proces prowadzący ku temu zamierzeniu powinien być wypełniony treścią przekazywaną w atrakcyjnej formie, dzięki elementom arteterapeutycznym wzbudzać emocje, motywować do refleksji i głęboko zapadać w pamięć aby towarzyszyć młodemu człowiekowi w jego dalszym życiu.

BIBLIOGRAFIA

- Florczykiewicz Janina, Józefowski Eugeniusz. 2011. *Arteterapia w edukacji i resocjalizacji*. Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach.
- Gołaszewska Maria. 1998. *Sztuka. Funkcje sztuki*. W *Encyklopedia psychologii*, 911-915

¹⁶ M. Wiszniewski, *Terapie ekspresyjne w edukacji, profilaktyce i rozwoju osobistym*, [w:] W. Karolak, B.Kaczorowska (red.), *Arteterapia. Od rozważań nad teorią do zastosowań praktycznych*, Łódź 2011, s. 42.

¹⁷ E.Grudziewska, A.Lewicka, *Skuteczność arteterapii w pracy z nieletnimi z młodzieżowych ośrodków wychowawczych*, [w:] W. Karolak, B.Kaczorowska (red.), *Arteterapia. Od rozważań nad teorią do zastosowań praktycznych*, Łódź 2011, s. 113.

- Warszawa: Wydawnictwo Fundacji „Innowacja”.
- Grudziwska Ewa, Lewicka Agnieszka 2011, Skuteczność arteterapii w pracy z nieletnimi z młodzieżowych ośrodków wychowawczych. W Arteterapia. Od rozważań nad teoria do zastosowań praktycznych, Łódź: Wydawnictwo Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi.
- Konaszkiwicz Zofia 2004, Relacje pomiędzy wychowaniem, terapia i sztuką w odniesieniu do dziecka, W Terapia sztuką w edukacji, Zielona Góra, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego.
- Konieczna Ewelina 2003, Arteterapia w teorii i praktyce, Kraków, Impuls.
- Kulczycki Marian 1990. Arteterapia i psychologia kliniczna. W Arteterapia (III) Zeszyt naukowy nr 57 Akademii Muzycznej im. K. Lipińskiego we Wrocławiu.
- Marek Elżbieta 2004. Arteterapia jako metoda wspomagająca pracę wychowawczą. W Sztuka w edukacji i terapii. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Wiszniewski Mateusz 2011. Terapie ekspresyjne w edukacji, profilaktyce i rozwoju osobistym, W Arteterapia. Od rozważań nad teoria do zastosowań praktycznych, Łódź: Wydawnictwo Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi.

MATERIAŁY INTERNETOWE

- Czwarty „Przystanek PaT” Garwolin / Miętne 2009. dokument elektroniczny. <http://pat.policja.gov.pl/pat/przystanek-pat/245,Czwarty-quotPrzystanek-PaTquot-Garwolin-Mietne-2009.html>.
- Profilaktyka a sztuka, dokument elektroniczny <http://www.pas.slaska.policja.gov.pl/grzegorz-jach/>.
- Program Profilaktyka a TY. dokument elektroniczny. <http://pat.policja.gov.pl/pat/co-to-jest-pat/44,Program-Profilaktyka-a-Ty.html>.